

Dynaamiset systeemit

Harjoitus 9, 16.3.2010

1. Olkoon $f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ Lipschitz. Olkoon $\phi: \mathbb{R} \times \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ autonomisen differentiaaliyhtälön $\dot{x} = f(x)$ määräämä kuvaus,

$$\phi(t, b) = \phi_t(b) = \psi_{0,b}(t),$$

missä $\psi_{0,b}(t)$ on alkuarvotekhtävän $\dot{x} = f(x)$, $x(0) = b$ ratkaisu. Osoita, että

$$\phi_{s+t} = \phi_s \circ \phi_t$$

kaikilla $s, t \in \mathbb{R}$.

2. Olkoon $f: X \rightarrow X$ jatkuva avoin kuvaus. Osoita, että seuraavat ehdot ovat yhtäpitäviä:

- f on topologisesti transitiivinen,
- avaruudessa X ei ole erillisiä avoimia epätyhjiä joukkoja,
- kaikki jatkuvat f -invariantit funktiot $\phi: X \rightarrow \mathbb{R}$ ovat vakioita.

3. Olkoon $\omega \in \mathbb{R}^n$. Olkoon $k \in \mathbb{Z}^n \setminus \{0\}$, jolle $k \perp \omega$. Osoita, että joukko

$$\pi(k^\perp) = \{x \in \mathbb{R}^n : x \perp k\} \pmod{\mathbb{Z}^n}$$

on toruksen $\mathbb{T}^n$ suljettu aito ϕ_t^ω -invariantti osajoukko.

4. Osoita, että

$$G_\gamma = \overline{\mathcal{O}_{T_\gamma}(0)} = \{T_\gamma^k(0) : k \in \mathbb{Z}\}$$

on toruksen $\mathbb{T}^n$ aliryhmä. Osoita, että pisteen $x \in \mathbb{T}^n$ rata on sivuluokka $G_\gamma x$. Anna esimerkkejä tapauksista, joissa G_γ on

- toruksen $\mathbb{T}^2$ 0-ulotteinen aliryhmä.
- toruksen $\mathbb{T}^2$ 1-ulotteinen aliryhmä.
- toruksen $\mathbb{T}^3$ 2-ulotteinen aliryhmä.

Mitä osaat sanoa lineaarisen virtauksen ϕ_t^ω ratojen sulkeumista?

5. Olkoon A kokonaislukukertoiminen 2×2 -matriisi, jonka determinantti on 1. Osoita, että

- A määrää toruksen $\mathbb{T}^2$ jatkuvan bijektion itselleen.
- matriisin A ominaisarvot ovat yksikköympyrällä tai ne ovat reaalisia irrationaalilukuja.
- jaksolliset pisteet ovat tiheässä toruksella $\mathbb{T}^2$.

6. Kuvaile matriisin $\begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$ määräämän toruksen $\mathbb{T}^2$ automorfismin dynamiikka.

---

³Vihje: Keksi vaikka sopiva jatkuva funktio.

⁴Vihje: Aliryhmän G_γ dimensio liittyy $\mathbb{Q}$ -vektorialiavaruuden $\langle \gamma_1, \gamma_2, \gamma_3, 1 \rangle \subset \mathbb{R}$ dimensioon.